

PLIN021 SÉMANTICKÁ ANALÝZA V PRAXI

ZUZANA NEVĚŘILOVÁ

2020/21

CO JE NA POČÍTAČOVÉM ZPRACOVÁNÍ JAZYKA TAK TĚŽKÉHO?

Řeč je jakési bludiště cest. Přijdeš z jedné strany a vyznáš se tu; přijdeš na totéž místo z jiné strany, a už se tu nevyznáš.

[Wittgenstein, 1953]

VÁGNOST A SUBJEKTIVITA

muž = dospělý člověk mužského pohlaví

- Je 18letý člověk mužského pohlaví muž?
- Je 17letý člověk mužského pohlaví muž?
- Je 16letý člověk mužského pohlaví muž?
- ...

VÁGNOST A SUBJEKTIVITA

Mohou být významy spojité?

Ale ve slovníku jsou diskrétní!

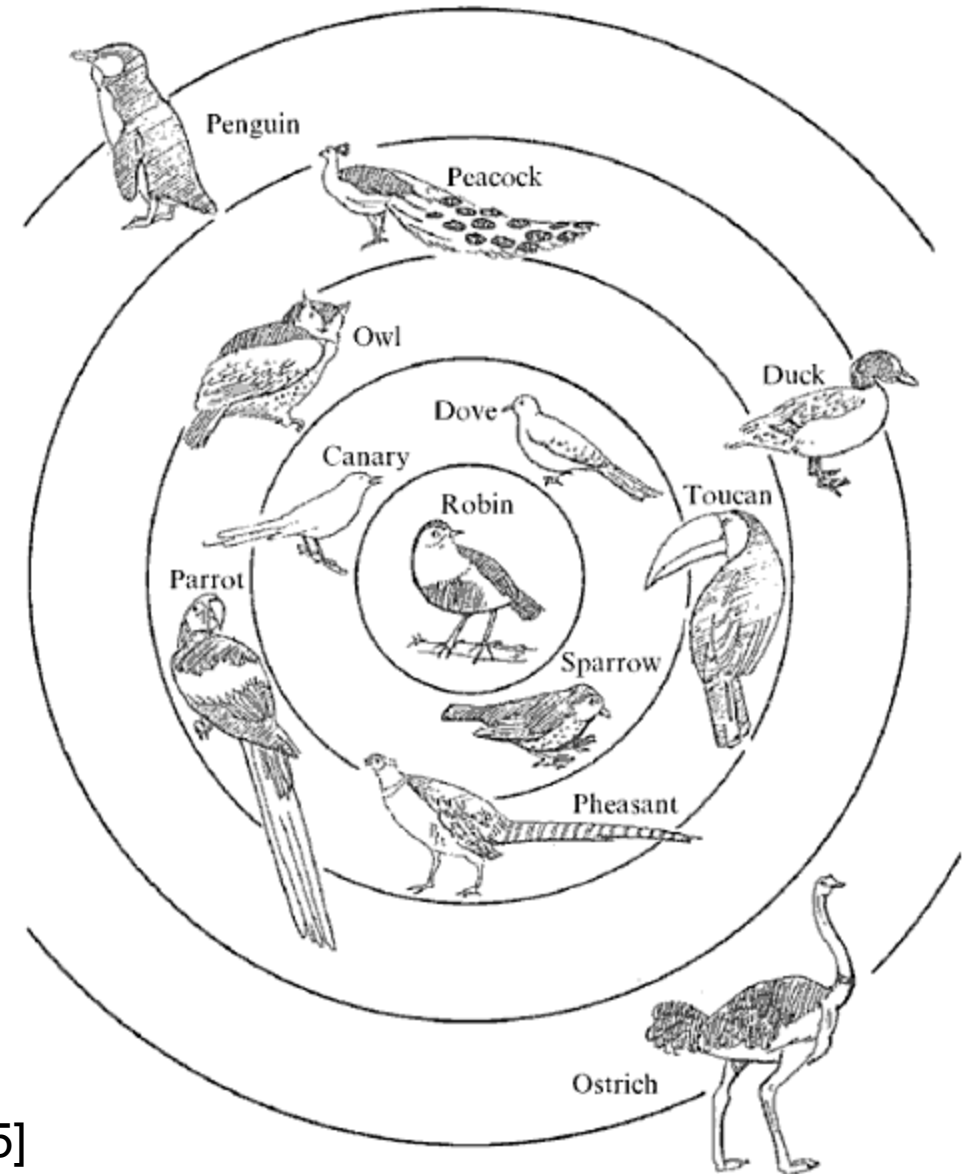
TEORIE PROTOTYPŮ (PROTOTYPE THEORY)

Některé prvky jsou **více členy** určité kategorie než jiné.

Důkazy:

- Reakční časy
- Priming
- Příklady

E. Rosch ukázala, že kategorie jsou často organizovány okolo typických reprezentantů.
[Langacker, 1987]

[Eleanor Rosch, 1975]

WITTGENSTEIN A KATEGORIE

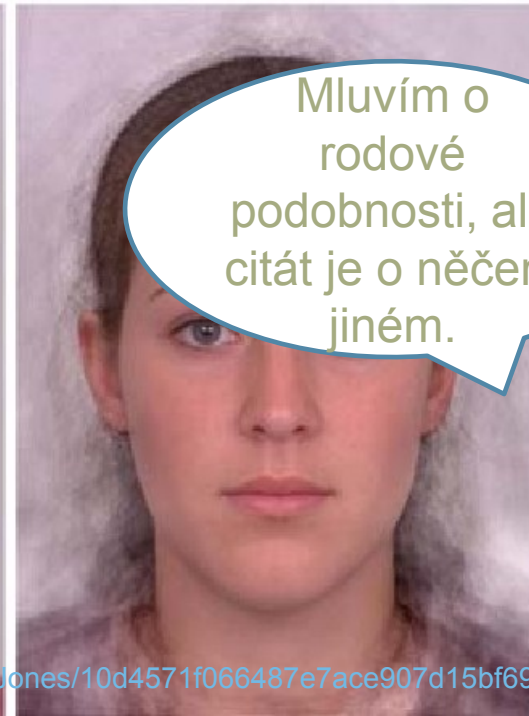
Příklad: **hra**

- deskové hry, karetní hry, míčové hry, Olympijské hry, dětské hry ...

Co mají společného?

zábava, soutěž, vítězství,
dovednost

Jiný příklad: rodinná podobnost

Mluvím o
rodové
podobnosti, ale
citát je o něčem
jiném.

VÍCEZNAČNOST, HOMONYMIE, POLYSÉMIE

Víceznačnost existuje na různých úrovních: přípony, koncovky, slova, slovní spojení, věty

- **homonymie** - náhodný jev:
 - úplná homonymie (líčit, kolej)
 - částečná homonymie (stát, los)
 - kroslinguální homonymie (barely, list, pas)
- **polysémie** - přirozený jev: kohout, strom, kulhat ...

Umíme rozeznat homonymii od polysémie?

Ne. Záleží na tom?

VÍCEZNAČNOST A ZPRACOVÁNÍ PŘIROZENÉHO JAZYKA

- Rychlý

- Auto

- Rychlé auto

- Vysoká

- Škola

- Vysoká škola

- Fast

- Car

- Fast car

- High

- School

- University?

VÍCEZNAČNOST VE SLOVNÍKU

Kolik významů má slovo **kočka**?

- SSJČ: 7
- SSČ: 2
- PSJČ: 10
- Slovník českých synonym: 4
- Český WordNet: 3

VÍCEZNAČNOST VE SLOVNÍKU: GRANULARITA A UŽITÍ

Kolik významů má slovo **kočka** v **SSJČ**?

1. malá kočkovitá šelma, chovaná v domácnostech
2. malá n. středně velká šelma s hustým kožichem; zool. rod Felis
3. samice kočkovité šelmy vůbec
4. ob. kožišina na límci, kolem krku n. ramen
5. kocovina (Haš.)
6. věc připomínající někt. vlastnost kočky
7. druh důtek

VÍCEZNAČNOST VE SLOVNÍKU: GRANULARITA A UŽITÍ

Kolik významů má slovo **kočka** v **SSJČ**?

2. malá n. středně velká šelma s hustým kožichem; zool. rod Felis
1. malá kočkovitá šelma, chovaná v domácnostech
3. samice kočkovité šelmy vůbec
4. ob. kožišina na límci, kolem krku n. ramen
5. kocovina (Haš.)
6. věc připomínající někt. vlastnost kočky
7. druh důtek

VÍCEZNAČNOST VE SLOVNÍKU: GRANULARITA A UŽITÍ

Kolik významů má slovo **kočka** v **SSJČ**?

2. malá n. středně velká šelma s hustým kožichem; zool. rod Felis
 1. malá kočkovitá šelma, chovaná v domácnostech
 3. samice kočkovité šelmy vůbec
4. ob. kožišina na límci, kolem krku n. ramen
5. kocovina (Haš.)
6. věc připomínající někt. vlastnost kočky
7. druh důtek

LITERATURA

- Erk, K., McCarthy, D., and Gaylord, N. (2009). Investigations on Word Senses and Word Usages. In *Proceedings of the Joint Conference of the 47th Annual Meeting of the ACL and the 4th International Joint Conference on Natural Language Processing of the AFNLP*, pages 10-18, Suntec, Singapore. Association for Computational Linguistics.
<<https://www.aclweb.org/anthology/P09-1002/>>
- Goddard, C. (2011). *Semantic Analysis: A Practical Introduction*. Oxford Textbooks in Linguistics. Oxford University Press.
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of cognitive grammar: Theoretical Prerequisites*. Stanford University Press, Stanford, CA. Vol 1, 1987(Hardcover), 1999 (Paperback).
- Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical Investigations*. Basil Blackwell, Oxford.